

KERSTI BLIDBERG: *Splittrad gemenskap – kontakter og samarbejde inom nordisk socialdemokratisk arbetarrörelse 1931–1945*. Acta Universitatis Stockholmiensis. Stockholm Studies in History 32. 1984. 284 s.

Drømmen om det samarbejdende eller forenede Norden eksisterer stadig i bedste velgående på trods af, at det er ruinerne der præger det historiske udsyn. Forsvarsforhandlingerne i 1948/49 og Nordek-planerne i slutningen af 1960'erne er de sidste historiske monumenter over fejlsagne bestræbelser på at realisere det tilsyneladende så nærtliggende samarbejde mellem de kulturelt så tæt beslægtede nordiske lande. Kersti Blidberg vil i sin afhandling forsøge at klarlægge de dybere årsager til, at drømmen ikke er blevet realiseret. Forudsætningerne for efterkrigspolitikken skal søges i den forudgående periode, og Blidberg beskæftiger sig derfor med tiden 1931–1945, hvor det er de socialdemokratiske partier og deres store masseorganisationer specielt inden for det faglige arbejde, der præger udviklingen. Ved at undersøge de nordiske arbejderbevægelses politiske og faglige samarbejdskomitéers holdning til solidaritet i og uden for Norden mener Blidberg at kunne klarlægge de forestillinger, der må have været afgørende for udviklingen i det nordiske samarbejde også i efterkrigstiden.

Spørgsmålet om de socialdemokratiske arbejderbevægelses internationale solidaritet søges klarlagt i forhold til den europæiske udvikling i mellemkrigstiden, specielt i relation til det nazistiske Tyskland, Folkeforbundets sanktionspolitik over for Italien og ikke-interventionspolitikken i den spanske borgerkrig. Fra dansk og svensk side blev der fra begyndelsen af 1930'erne arbejdet målbevidst på at få genintegreret den norske arbejderbevægelse dels i det nordiske samarbejde, dels i arbejdet i den socialistiske internationale, så Norden med styrke kunne få indflydelse på Internationalens politik. Ganske vist var der modsætning mellem de svensk/danske bestræbelser på at moderere Socialistisk Arbejder-Internationales politik og det norske arbejderpartis aktive politik for international solidaritet og samling. Men efter at skismaet i norsk arbejderbevægelse var overvundet i 1927, og efter at nordmændene havde oplevet at stå isoleret og frustrerede uden for internationalerne, var der på trods af de ideologiske forskelle fælles interesse i at geninddrage Norge i det nordiske socialdemokratiske samarbejde og sigte mod at få Arbejderpartiet optaget i Socialistisk Arbejder-Internationale. Modsætningerne trådte frem, når man i Nordisk Samarbejdskomité diskuterede, hvordan man skulle forholde sig til den internationale udvikling, men fra slutningen af 1930'erne gælder det for alle nordiske lande, at man stort set har opgivet tanken om en international solidaritet og i stedet koncentrerer sig om at opretholde en politisk neutralitet. Blidberg viser, at den nordiske neutralitet ikke var udtryk for en fælles politik, men var dikteret af forskellige nationale sikkerhedsinteresser. Facit for de nordiske socialdemokratiers solidaritets- og samarbejdspolitik i 1930'erne og videre under krigen er, at der end ikke i rent nordiske forhold var tale om nogen egentlig solidaritet, men om et pragmatisk samarbejde, der fungerede bedst så længe de nationale sikkerhedsinteresser ikke blev udfordret. Blidberg viser også i sin analyse af situationen ved krigens slutning, at de nordiske socialdemokratier bag den smukke tale om nordisk samarbejde i efterkrigstiden allerede havde givet de nationale sikkerhedsinteresser første prioritet.

Analysen kan måske virke som en ubarmhjertig demaskering af et socialdemokratisk hykleri omkring begreberne solidaritet og nordisk samarbejde. Imidlertid

har forfatteren blot fat i de træk, der karakteriserer de nordiske socialdemokratiske arbejderbevægelser til forskel fra mange af deres broderpartier andre steder i Europa: I det internationale arbejde både i mellem- og efterkrigstiden har det stedse været et nordisk synspunkt, at partierne ikke kunne forpligte hinanden; national sikkerhed har altid gået forud for arbejdssolidariteten. Spørgsmålet er vel, om det overhovedet er relevant uden nærmere bestemmelse at arbejde med et så stærkt værdikonnoteret begreb som »arbejdssolidaritet«, når man skal beskrive de nordiske socialdemokratiets internationale adfærd. Og hvad angår det nordiske samarbejde har det netop altid været præget af praktisk og pragmatisk adfærd, ikke af store ideologiske overvejelser.

Blidbergs afhandling er baseret på arkivstudier i de fire nordiske lande. Tyngden ligger i det svenske materiale, men også de norske forhold er grundigt behandlet. Svagere står finske og danske forhold. Hvad specielt angår dansk arbejderbevægelse er Blidberg gået den slagne vej gennem danske organisations- og privatarkiver, og fremstillingen er – i øvrigt i sin helhed – præget af det institutionelle kildegrundlag. Et dyberegående, mere kulegravende kildearbejde kunne formodentlig have givet lidt liv til personer og baggrund for beslutninger, og det kunne måske også have trukket Blidberg ind i analyse af det meget omfattende, næsten daglige, praktiske samarbejde mellem de nordiske socialdemokratiske arbejderbevægelser.

Mogens Nielsen

JOHAN HVIDTFELDT: Fra kapitulationsdagene 1945. – Wehrmachtbefehlshaber Dänemark Kriegstagebuch. Rigsarkivet. Kbh., Gad, 1985. 128 s., ill. 134,20 kr.

Rigsarkivet fejrede 40-året for Danmarks befrielse med udsendelse af en smuk publikation, der rummer en artikel af Johan Hvidtfeldt om kapitulationen i maj 1945 set fra den tyske overkommandos synsvinkel, og som aftrykker dele af Wehrmachtbefehlshabers tjenestlige krigsdagbog fra 20. april til 26. maj 1945, heraf perioden 30.4.–10.5. in toto.

Publikationen er tænkt som en hyldest til den afdøde rigsarkivars virke som historiker. Men det er et spørgsmål om ikke Hvidtfeldt havde været bedre tjent med at manuskriptet var forblevet i arkiverne. Det stammer fra 1967/68, har for store afsnits vedkommende karakter af dokumentkompilation, og er ganske uproblematisk. For læsere med adgang til f.eks. *Reimer Hansens* *Das Ende des Dritten Reiches* (1966), *Ulf Torells* disputats om de svensk-danske forbindelser 1943–45 (1973), *Jørgen Barfods* bog om modstandsbevægelsen på Bornholm (1976), og som har kendskab til *G.F. Duckwitz'* beretning om Hamburgs kapitulation via kaptajn Schjødt-Eriksens erindringer (1977) vil der ikke være meget nyt at hente. Og det tyske OKW-materiale, der er en af artiklens støttestykker, og som fremlagt i 1960'erne ville have været en nyhed, er nu kendt og benyttet i mange sammenhænge. Det hele virker noget bedaget. Udgiverne, Erik Gøbel og H.C. Bjerg, har åbenbart følt det samme, for de fremhæver artiklens »historiografiske« betydning. Det turde være et noget søgt alibi.

Det er også lidt vanskeligt at se nytten af at aftrykke *Wehrmachtbefehlshabers krigsdagbog*. Den vil primært interessere eksperten, der kan dechiffere den